

Posudek oponenta na rigorózní práci Mgr. Dalibora Knappa *Aktivismus jako odpověď na krizi sdíleného*

Předkládaná práce je dokladem hlubokého zájmu o aktuální téma se značným potenciálem. Abychom nicméně na úvod shrnuli: Především kvůli problematickému zarámování práce nebyl potenciál jejího tématu dobře využit a výsledkem je práce, při jejímž hodnocení je třeba především často skloňovat slovo povšechnost. Autor pracoval se značným množstvím odborné literatury, velkou část podstatných témat a autorů nicméně pokrýl z úvodních učebnic a slovníků, z druhé ruky či případně z publicistických zdrojů. Jakkoli si nemusíme myslet (a autor tohoto posudku si to ani nemyslí), že odborná práce může či by měla být v plném slova smyslu „hodnotově neutrální“, domnívám se, že autor ne zcela zvládl práci s normativní komponentou své práce a vedlo jej to k formulacím, které patří spíše do publicistického než do odborného jazyka (a v některých případech by jako klišé neměly mít své místo ani v dobré publicistice).

Práce spojuje hned několik důležitých témat – sdílení, veřejný prostor, povaha moci v dnešní době, sociální hnutí, aktivistické umění. Všechna tato témata patří k tématům nejen vysoce relevantním, ale také značně diskutovaným. To klade na autora odborné práce, který chce téma akademicky pojednat, dvojnásob vysoké nároky z hlediska zarámování vhodnou výzkumnou otázkou, která mu umožní dobře zřetěžit studovaná témata a říct k nim něco nového. Autor seriózního odborného textu by měl také jasně vymezit metodu, s níž pracuje. Jak se s tímto základním úkolem odborné práce vypořádává autor? Klíčem je pasáž ze s. 12-13:

„Za cíl této rigorózní práce jsem si stanovil uchopit a charakterizovat stav takzvané krize dnešního světa, dát do souvislostí jednotlivé její projevy a najít společného jmenovatele těchto projevů. Následně se z této krize pokusit nalézt východisko a to takové, které uchovává ve středu zájmu člověka. Mou snahou je udržet vše v rovině empirické, píše tuto práci především z pozice pozorovatele, mým cílem není a priori abstrakce a teoretizování či třeba historická analýza. Stanovil jsem si několik témat a bodů, ke kterým se budu snažit v textu odpovědět. Patří mezi ně například tyto základní otázky:

Co je svět, který sdílíme, ona podstata kultury jako adaptačního nástroje?

Co je veřejný prostor a jaká je jeho funkce ve sdíleném světě?

Jak by měla vypadat ideální demokracie?

Co je to krize sdíleného a v čem spočívá?

Je z této krize východisko?“

Moc se toho zde nedozvíme o autorově metodologii (krom poněkud zavádějícího tvrzení, že píše empirickou práci a ne teoretickou – autor přitom nejen že nepracuje s žádnými v pravém slova smyslu empirickými daty, které by soustavněji zkoumal, naopak velká část práce je, pokud něčím, pak teoretickou prací). Zato zde vidíme, že namísto jasně formulované výzkumné otázky autor práci doslova napěchoval ambicemi, které pak nemůže sledovat jinak ne formou povšechného přehledu a které mu neumožňují ani jednotný rámeček, linku, jejíž sledování by dalo práci jasný tvar a propojilo ji.

Adekvátní informací o metodách práce nejsou ani dvě věty na téže straně: „Za metodu své práce jsem zvolil práci s literárními zdroji, které se týkají všech výše zmíněných témat. Další metodou bylo zúčastněné pozorování, to se týká zejména části, kde popisuji aktivistické taktiky a angažované a vztahové umění.“ (s. 13) Práce „s literárními zdroji“ sama o sobě není žádná metoda, zúčastněné pozorování je naopak přístupem, který vyžaduje aktivní účast na sledovaném fenoménu a soustředěnou reflexi, k ničemu podobnému ovšem nedošlo a autor patrně používá sousloví „zúčastněné pozorování“ patrně v intuitivním a zmatečném významu sledování dobově aktuálních

fenoménů v médiích.

Vzhledem k takto nezdařenému, přehnaně ambicióznímu a špatně vymezenému rámci a absenci jasnějších metod proto je, jak již jsem uvedl, v lepším případě povšechný popis založený na kvalitní odborné literatuře a v horším případě prostě přehled autorových dojmů. Struktura práce, kdy se na sebe vrství další a další témata, upomíná tak nejvíce na pohádku Jak pejsek s kočičkou vařili dort – tu autor došel k názoru, že z „z perspektivy této práce je zajímavý spor mezi liberály a komunitaristy“ (s. 17), a popsal jej na základě *Antropologického slovníku*, tu autora zaujala akce anarchistů na Hlavním nádraží a vřadil její expozici ne zcela ústrojně do popisu obsazování veřejného prostoru privátním (s. 37). Z perspektivy práce s takto rozmlženě vymezeným tématem je „zajímavé“ leccos, podobném odbočky ale přes všechnu svou zajímavost jen přispívají k celkové rozbité koncepci práce.

Povšechné, nedoložené a ve své obecnosti možná ani nedoložitelné soudy vrcholí v sekcích, v nichž autor popisuje „triumvirát“ moci ekonomické, politické a mediální. Autor nepracuje s analytickými pojmy či argumentací, s jasným výkladovým rámcem a jeho text často žánrově sklouzává k jakémusi nepřiliš strukturovanému zehrání na poměry. Jako příklad můžeme uvést pasáž na s. 39, kde frekvence kritických prostopradv přesahuje mez, která by se snesla i v publicistickém diskurzu: „Moderní doba přinesla relativizaci hodnot a narušení morálky. Není-li Boha, není se čeho bát. Není výjimkou, když politická moc upřednostňuje své zájmy před zájmy obecního blaha.“ (autor chtěl zjevně napsat „obecního blaha“). Ve své kritice moci je autor podivuhodně nekonkrétní, chvíli mluví o „moci“, což by se zdálo odkazovat k mocenským strukturám, chvílemi o „elitách“, což by naopak mohlo budít zdání, že sleduje aktérství.

Autor ne zcela zvládá práci s literaturou. Jak už bylo zmíněno, řadu témat probírá na základě slovníků, základních učebních textů nebo publicistiky či diplomových prací. U některých delších citací přítomných v textu (zejména Peheho a Hvížd'aly) může mít čtenář oprávněný dojem, že nejsou dostatečně zakomponovány do autorova rámce a že spíš autora okouzly svou vlastní rétorikou. Patrně též okouzlení novou figurou jej vedlo k tomu, že na samotném konci závěru zahrnul proti všem pravidlům o roli závěru v odborném textu do textu nikde předtím neexponovanou debatu o fenoménu dluhu v pojetí Václava Bělohradského. Jakkoli autor pracuje s řadou titulů odborné literatury, lze těžko akceptovat, že cituje Sartra podle Youngové (ač sám uvádí jeho koncept sérií jako důležitý pro svou práci už v úvodu) a Foucaulta podle Znebejánka.

Práce se nehodnotí snadno – autorův zájem o sledované téma, i zaujetí pro text, který by nepředstavoval pouze akademické cvičení, ale přinesl příspěvek k aktuálním otázkám současnosti, vyvolávají značné sympatie. Bohužel, dle názoru oponenta takový příspěvek nevznikl (ač autor ukázal svou dispozici k inspirativním postřehům, viz jeho pojetí graffiti jako ilegální a radikální verze privatizace veřejného prostoru na s. 70) a vzhledem k nepropracovanému výchozímu rámci a metodologii ani vzniknout nemohl. Z uvedených důvodů se domnívám, že práce nespĺňuje požadavky kladené na tento typ prací a neměla by být obhájena jako práce rigorózní.

Praha 22. 4. 2013

PhDr. Ondřej Slačálek